

esse: à solo ergo Deo potest motus voluntarius causari. A Sed ne hinc colligas Deum non esse moventem nisi quemadmodum generans est ea[m] motus gravium & levium, scilicet quatenus causavit virtutem, vide quae recitavimus ex 1. p. quest. 10. & alijs locis, & quae sequuntur cap. 89. dicti l. 3. contra Gent. *Quidam vero non intelligentes qualiter motum voluntatis Deus in nobis causare posse ab aliquo prejudicio libertatis voluntatis, conatus sunt has ambitoritatem male expondere, ut scilicet dicerent quod Deus causat in nobis velle & perficere, in quantum dei nobis virtutem volentem, non autem si quod faciat nos velle hoc vellet; sicut Origenes, Eccl. quibus quidem, ambitoritatis sacra scriptura restitur evidenter. Dicitur enim Isaia 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine: unde non solum virtutem volendi a Deo habemus sed etiam operationem. Quorum verborum sensum ita Deo (ut credimus) operante aequaliter ut putemus hinc evidenter colligi Deum non concurrere in solum effectum, sed influere in causam: dum enim in nobis operatur velle, causalitas ejus se extendit & ad potentiam voluntatis & ad actum & unde sequitur hoc ipsum quod Salomon dicit: quocunque voluntate vertit illud: ostendit non solum divinam causalitatem ad potentiam voluntatis extendi, sed etiam ad actum extendit ipsum: Quomodo autem causalitas Dei se extendit & ad potentiam & ad actum, si concurreat in solum actum & non in potentiam quae est causa? Dices C*

C i n s i-
l i u s
Dei se
extendit
ad po-
tentiam
& ad a-
ctum.
forsan quod se extendat ad potentiam quatenus dedit illam: sed hoc est prouerbium alienum a verbis B. Thomae precedentibus, quae manifeste plus requirunt: unde & in sequentibus dicit: *Deus non solus dei rebus virtutem, sed etiam nulla res potest propriam virtute agere nisi agat in virtute ipsius ut supra ostensum est* (scilicet cap. 70.) Ergo homo non potest virtute voluntatis sibi data uti nisi in quantum agit virtute Dei. Ecce clarè distinguunt Deum dare virtutem voluntati & voluntatem agere in virtute Dei; ideoque recte docimus supra quod agere in virtute Dei non sit agere per virtutem acceptam sed per virtutem quae de novo datur cause dum Deus in eam influit. Quid autem hoc sit ostendimus parte 3. Verum quia solent objici quedam scripturam; audiamus S. Thom. eas resolventes: *Videntur*, inquit libro 3. capite 90. *quodam in doctrina sacra secundum predilectionem sententiam* (quae res humanas ponebat extra Dei providentiam) *sonare.* Dicitur enim Ecclesiastici 13. *Deus ab initio constituit hominem & reliquit illum in manu consilistri sui: & infra: apposuit tibi aquam & ignem, ad quod vulneris porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit dabatur illi: & Deut. 3. Confidera quod hodie proponerimus in confessione tuo vitam & bonum, è converso mortem & malum. Hac autem verba ad hoc inducuntur ut homines esse liberi arbitrij ostendatur, non ut eorum electiones a divina providentia subtrahantur. Et similiter quod Gregorius Nyssenus dicit in libro quem de homine fecit. *Providentia est eorum que non sunt in nobis, non autem eorum que sunt in nobis: & Damascen. dicit in 2. libro quod ea que sunt in nobis Deus pranoscit, sed non predeterminatae: exponenda sunt ut intelligantur ea que sunt in nobis divina determinatione non esse subiecta quasi ab ea necessitatem accipientia, q. d. ea que sunt in nobis (i. actus liberi) sunt quidem determinationi & providentiae Dei subjecta, sed non sic ut ab ea necessitate accipient, quia Deus qui de illis habet providentiam, non solum provideret ac**

determinat ut hant, sed etiam ut hant modo convenientia natura hominis. Id est liber. *Voluntas anima*, inquit B. Thomas 1. 2. quest. 10. art. 4. ad 1. non solum se extendit ut aliquid fiat per rem quam movet, sed ut etiam eo modo fiat quo congruit naturae ipsius: *E idem magis repugnare motioni divinae si voluntas ex necessitate movearetur, quod sic natura non conceperit, quamvis moveveretur libere prout competit sua natura.* Hic nota Deum & movere voluntatem seu causam & ita movere ut ipsa liberetur. Similia iuveniens 1. p. quest. 22. art. 4. ad 1. Rursum in sequentibus motionem mutationemque voluntatis soli Deo attribuit, Capite 91. Oportet, inquit, omnium voluntarum & electionum motus in divinam voluntatem reduci, non autem in aliquam aliam causam, quia solus Deus nostrarum voluntatum & electionum causa est: *E* fidelis Deus directe ad electionem hominis operatur capitulo 92. operatur inquam non suadendo (hoc enim & angelo convenit, unde sequitur tamen alio Angeli operatur aliquid ad electionem hominis per modum persuaderentis) sed potentiam hominis realiter attingendo, nam ex divina operatione inclinante inclinatur ejus voluntas ad aliquid eligendum sibi utile, ut dicitur codem capitulo 92. ubi etiam ita distinguit operationem Dei ab operatione Angeli & corporis coelestis: *Non semper, ait, homo eligit id quod An-* *gelus custodiens intendit, neque illud ad quod corpus Dei coeleste inclinat, semper tamen hoc eligit quod Deus potest operatur in ejus voluntate.* Item homo vel disponitur efficaciter ad eligendum per celestia corpora, vel illustratur per terrenorum custodiam; vel etiam inclinatur per operationem diuinam. Ubi notare debes quando dicitur *volun-* Deus inclinare homines ad bonum, quod non possit intelligi de inclinatione qua tantum fit per illustrations & suaciones: nam hoc etiam Angelis convenit qui tamen voluntatem inclinare non possunt. Capite nonagesimo quarto. *Quocunque rerum aliquid operantur instrumenta agentia ab eo (Deo) mota.* Et capite 95. *Efficiatur est impressio divine motionis in substantiis inessentialibus, quam in substantiis alijs naturalibus.* Ergo Deus & mover omnes causas sive liberas sive naturales, & in eas influit, quia in illis imprimit. Confirmatur ex capite 100. ubi sic loquitur: *Oportet quod Deus comparetur ad omnia sicut movens ad metum & altitudinem ad id quod est in potentia.* Ex quibus sicut recte probat ea quae Deus facit in causis prater naturam ordinem, non esse contra naturam: ita recte ostenditur efficacia virtutis Dei non tendere in solum effectum nec agere simili natura, sed tendere in causam & effectum, ac prius natura operari. Ille enim propositiones & universales sunt & ut universaliter vera assuntur, sicut & illa cap. 149. *Motio moventis precedit motum mobilis ratione & causa.* Adhuc (ut codem capite 100. dicit) *Omnes cum Deus sit primus agens, omnia que sunt post ipsi causam sunt quasi quedam instrumenta ipsius: ad hoc sunt in autem sunt instrumenta instituta ut deserviant alio instrumenti principali agenti dum moventur ab ipso, &c.* Et ita Dei propter hoc non est contra naturam instrumentum ut moveatur a principali agente, sed est ei maximè convenientis. Neque ergo est contra naturam cum res crea- ta moveantur qualitercumque a Deo, si in instrumentis sunt ut ei deservant. Dices hinc sequitur non fore contra naturam voluntatis si à Deo necessitaretur ad aliquid. R. si hoc non esset contra naturam ejus, multo minus contra naturam est quando ea moveatur & determinatur ut tamen non necessitetur